

שיחות עם גורמים זרים לא תועדו, המל"ל כשל - והמסקנות האישיות שיתפרסמו בהמשך |
דוח הצוללות המלא

לפי ממצאי הוועדה, "ממשלות התעלמו מהתמונה הכוללת של צורכי הביטחון באופן שסיכן את ביטחון המדינה" • עוד נכתב: "אמצעי לחימה נמכרו באנדרלמוסיה ובאופן שסיכן את ביטחון המדינה" • הוועדה המליצה: "הממשלה תדרג את האיומים שאליהם צה"ל צריך להיערך והוא יגבש תוכנית בהתאם" • הדוח כולל גם המלצות סודיות שהועברו רק לגורמים הרלוונטיים

יעל יפה N12 פורסם 14:55, 25.01.26 :

ועדת החקירה הממלכתית בראשות הנשיא בדימוס אשר גרוניס, שמכונה גם "ועדת הצוללות", פרסמה היום (ראשון) את ממצאיה בנושא הליקויים המערכתיים שנמצאו במסגרת פרשת כלי השיט. הדוח, שכולל את הממצאים והמלצות לתיקונם, הוגש לממשלה.

לקריאת הדוח המלא - לחצו כאן

עיקרי הליקויים המערכתיים וההמלצות:

- במדינה דמוקרטית, האחריות לביטחון המדינה ולניהול הסיכונים הביטחוניים מוטלת על נבחר הציבור - הדרג המדיני. מערכת הביטחון היא הגורם שמבצע את מדיניות הממשלה. למרות זאת, לאורך שנים ממשלות התחמקו מקביעת מדיניות ברורה שתטיל עליהן אחריות והותירו את מערכת הביטחון בעמימות. במקום לקבוע מדיניות ואסטרטגיה, קיבלו הממשלות החלטות נקודתיות והתעלמו מהתמונה הכוללת של צורכי הביטחון באופן שסיכן את ביטחון המדינה. החלטות הדרג המדיני חייבות להתקבל לאחר תהליך סדור, שבו נטלו חלק גורמי המקצוע והובאו בחשבון כלל השיקולים - המדיניים והמקצועיים. רק כך ניתן להבטיח שההחלטות יתקבלו בהתאם לצורכי הביטחון ולמנוע חדירה של שיקולים זרים. לא כך היה בפרשות כלי השיט.
- ההמלצות נועדו להביא לכך שהדרג הנבחר יממש את אחריותו ולהבטיח כי גיבוש מדיניות ביטחונית והחלטות רכש יתקבלו בתהליך תקין ורק בהתאם לצורכי הביטחון של מדינת ישראל.
- הוועדה ממליצה על תהליך מחייב לבניין הכוח, שבו הממשלה קובעת את סדרי העדיפויות ומנהלת את הסיכונים הביטחוניים. הממשלה תדרג את האיומים שאליהם צה"ל צריך להיערך וצה"ל יגבש תוכנית רב שנתית בהתאם. זרועות הצבא יציבו על הדרישות שלהן, אגף התכנון יבחן את הדרישות בראיה כוללת של צורכי הצבא ויביא את ההצעה בפני המטכ"ל. התהליך יחייב דו שיח רציף בין הצבא לבין הדרג המדיני ותוטל חובה להביא את התר"ש לאישור הממשלה. לא יתאפשר עוד לעקוף את סדרי העדיפויות שנקבעו באמצעות פרקטיקה של "קופסה חיצונית". כל גורם יכול להציע רכש של אמצעי לחימה. הצעה יכולה להגיע "מלמטה", מהזרועות (Bottom up) או "מלמעלה", למשל, מראש הממשלה או מהמטכ"ל. ל (Top down) כך

או כך, ההחלטה לרכוש את האמצעי חייבת להתקבל רק לאחר התהליך הסדור, שבו נבחן הצורך ברכש בהתאם למדיניות הממשלה.

- הוועדה מצאה שלמרות אחריותו, הקבינט אינו מעצב את בניין הכוח. חברי קבינט מסרו לוועדה שהם היו "חותמת גומי" להחלטות שהתקבלו על ידי מערכת הביטחון. כדי להגדיל את השפעת הדרג המדיני על קבלת ההחלטות, הוועדה ממליצה להקים ועדה קבועה שתיעץ לדרג המדיני בנושא בניין הכוח. הוועדה, שתורכב מאנשי מקצוע שימונו על ידי ראש הממשלה, שר הביטחון ושר האוצר, תסייע לאתגר את עמדות מערכת הביטחון, תפקיד שהמל"ל כשל בו.
- משרד הביטחון הוא זה שאמור להתוות לצה"ל את מדיניות בניין הכוח. למרות זאת, אין במשרד הביטחון גוף מקצועי האמון על מדיניות בניין הכוח. למעשה משרד הביטחון מוציא לפועל החלטות שגובשו בצה"ל. על מנת שמשרד הביטחון יוכל למלא את ייעודו, הוועדה ממליצה שחטיבת התכנון באגף התכנון תהפוך לגוף משותף למשרד הביטחון ולצה"ל (בדומה למפא"ת וליועץ הכלכלי לרמטכ"ל שעומד בראש אגף הכספים במשרד הביטחון). גוף זה ישמש כמטה מקצועי בנושא בניין הכוח.
- הוועדה מצאה כי הטיפול בנושא של מכירת אמצעי לחימה על ידי בעלות ברית לצדדים שלישיים - נושא אסטרטגי רגיש - התנהל באנדרלמוסיה ובלא יד מכוונת באופן שסיכן את ביטחון המדינה. על מנת למנוע את הליקויים החמורים ואת הסכנות הנובעות מהם, הוועדה ממליצה לקבוע תהליך שיבטיח שהמדיניות הישראלית תגובש לאחר שנשמעו עמדות גורמי המקצוע, כולל של צה"ל, ושמדינת ישראל תדבר בקול אחד.
- הוועדה מצאה ששיחות וסיכומים עם גורמים זרים לא תועדו. הוועדה רואה לנכון לציין כי על נציגי מדינת ישראל, לרבות שרים וראשי ממשלה, מוטלת האחריות לתיעוד המגעים שלהם עם גורמים זרים ולהפצתו לגורמים הרלוונטיים.
- הוועדה מצאה כי המל"ל כשל בתפקידיו וחרג מסמכויותיו. הוועדה מבירה כי המל"ל הוא גוף מטה שנועד לסייע לממשלה לקבל החלטות. ראש המל"ל ועובדי המל"ל אינם רשאים לעסוק בביצוע החלטות שהתקבלו, כולל עיסוק ברכש או ניהול קשרים עם גורמים מסחריים.
- הוועדה מצאה כי לאורך שנים חיל הים חרג מנורמות התנהלות מקובלות בכל הנוגע לרכש והצטיידות. חיל הים תיאם עמדות עם גורמים מסחריים, הציג למקבלי ההחלטות נתונים מניפולטיביים וקצינים בחיל ניהלו מגעים עם הדרג המדיני בניגוד לפקודות הצבא. הוועדה ממליצה לרמטכ"ל לתחקר את התרבות הארגונית ואת תהליכי הרכש בחיל הים בתקופה שלאחר מנדט הוועדה, וכן לעדכן את הפקודות בנושא מגעים בין קצינים בצבא לבין הדרג המדיני.
- לאורך השנים ועדות ציבוריות, ועדות הכנסת ודוחות מבקר המדינה הצביעו על ליקויים מערכתיים דומים לאלה שעלו בחקירת הוועדה. המלצותיהם לא תמיד יושמו והכשלים העמיקו. יש לקוות כי בצומת הדרכים שבו ניצבת מדינת ישראל, בוודאי

לאחר 7 באוקטובר 2023, מובן לכל כי הצורך בתהליכי קבלת החלטות בנושאים ביטחוניים אינו רק עניין של מנהל תקין, אלא צורך קיומי.

- הדוח כולל גם המלצות סודיות שהועברו רק לגורמים הרלוונטיים.

המלצות נוספות

ועדת החקירה בעניין הצוללות, ארכיון | צילום: ועדת החקירה המלכתית לעניין כלי השיט

ועדת גרוניס הוקמה בינואר 2022 במטרה לחקור את הליכי רכש הצוללות, הידועה גם כתיק 3000, בשנת 2009-2017. הוועדה קמה בחסות לחץ ציבורי כבד, והוסמכה לעסוק רק בהיבטים הציבוריים של הפרשה.

נזכיר כי במאי 2015 חתמה ישראל עם חברת "טיסנקרופ" הגרמנית על רכישת ארבע קורבטות מדגם "סער 6", ובשנת 2016 התקיימו מגעים בין ישראל לחברה על חתימת הסכם מסגרת לרכישת 3 צוללות מסדרת דולפין, AIP בעלות של 1.5 מיליארד אירו. בעקבות חומרים שהתקבלו וחשדות לאי-סדרים בהליכי הרכש - נפתחה בדיקה.

יום 22 בנובמבר 2020 הורה שר הביטחון, בני גנץ, על הקמתה של ועדת בדיקה "לבחינת התנהלות מערכת הביטחון וכלל הגורמים שהיו מעורבים בתהליך קבלת ההחלטות שנתקבלו ביחס להליכי הרכש של ספינות המגן סער 6 והצוללות."